

*З глибоким сумом та скорботою в серці
повідомляємо, що 9 квітня 2023 року
відійшов у вічність наш колега та товариш,
наш вчитель та засновник екологічної
освіти на Прикарпатті
Адаменко Олег Максимович.*

У згадку про нього тут публікуємо його ессе:

СЛОВО ПРО УЧИТЕЛЯ

**нарис про творчість засновника і керівника Наукової Школи:
«Рационального використання та захисту природи»
професора Олега Адаменка**

Олег Максимович – заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат Державної премії СРСР в галузі науки, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, академік Академії наук технологічної кібернетики України, академік нафтогазової академії України, академік

Міжнародної академії наук, досліджень, технологій та інженерії, віце-президент Підкомісії з геоархеології палеоліту Міжнародного союзу з вивчення четвертинного періоду (INQUA), член президії Географічного товариства України, член президії Івано-Франківського відділення Наукового товариства ім. Т. Шевченка (НТШ), член президії багатьох інших товариств, нагороджений орденом «За заслуги» III ступеня, золотою медаллю ім. М.П. Пржевальського, бронзовою і срібною медалями III і II ступеня за внесок у розвиток нафтогазового комплексу України, медалями Івано-Франківської ОДА «Кращий науковець року» та Івано-Франківського міськвиконкому «За розвиток регіону», визнаний Американським біографічним інститутом людиною 2010 року серед науковців України, Кембриджським університетом занесений до Книги видатних мислителів XXI ст.

О. М. Адаменко – автор понад 800 наукових публікацій, в тому числі 36 монографій, 16 підручників, словників, атласів, брошур та ін. Під його керівництвом захищено 7 докторських та 18 кандидатських дисертацій у галузі технічних, геолого-мінералогічних і географічних наук, виконано більше 10 міжнародних науково-технічних проектів, організовано Дністровський протипаводковий полігон та Старунський геодинамічний полігон – майбутній міжнародний еколого-туристичний центр «Парк Льодовикового періоду»

НАУКОВА ШКОЛА

раціонального використання і захисту природи

АДАМЕНКА ОЛЕГА МАКСИМОВИЧА

ДОКТОРИ

ГЕОГРАФІЧНИХ	ГЕОЛОГО-МІНЕРАЛОГІЧНИХ	ТЕХНІЧНИХ НАУК
<p>11.00.04 геоморфологія та палеогеографія</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>1. ТУЛОХОНОВ Аркадій Кирилович</p> <p>«Висвітлення дисперсії зв'язання роліфа територіальної динаміки у Монгольсько-Сибірському поясі в контексті геологічної і геофізичної ІАД СРСР, Новосибірськ, 1985р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>3. РУДЬКО Георгій Ілліч</p> <p>«Інженерно-геоморфологічний аналіз рельєфу територіальних процесів (на прикладі Карпатського, Кримського та Кавказького регіонів)», Інститут географії НАНУ, Київ, 1996р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>25. ПРИХОДЬКО Микола Миколайович</p> <p>«Екологічна безпека аграрних і агротехнічних ландшафтів, екосистем», Львівський національний університет імені Івана Франка, 2013 р.»</p> </div> </div>	<p>04.00.01 общає и региональная геология</p> <div style="text-align: center;"> <p>2. РУДЬКО Георгій Ілліч</p> <p>«Геохимический и агрохимический мониторинг в Карпатском регионе», Институт геологии и геофизики НАНУ, Киев, 1996р.»</p> </div>	<p>21.06.01 екологічна безпека</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>14. РУДЬКО Георгій Ілліч</p> <p>«Екологічна безпека екстенсивних господарств (вишуканої технології та устаткування підвищення продуктивності)», Національна академія аграрних наук України, Київ, 2011р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>20. ЧЕБІДИН Любомир Іванович</p> <p>«Науковий засади ресурсо-економічного управління господарствами (вишуканої технології та устаткування підвищення продуктивності)», Національна академія аграрних наук України, Київ, 2011р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>24. МИХАЙЛІВ Микола Іванович</p> <p>«Підвищення екологічної безпеки екстенсивних господарств Карпатського регіону з використанням інтегрованих та інновативних державних енергій», ІФНТУНГ, 2013р.»</p> </div> </div>
КАНДИДАТИ		
<p>11.00.11 конструктивна географія та регіональне використання природних ресурсів</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>12. МІШЕНКО Лариса Володимирівна</p> <p>«Географічний аспект комплексного управління наприкладі заповідника «Парк національного університету імені І.Ф.Шевченка», 2009р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>13. ТРИШЕНКО Василь Миколайович</p> <p>«Система екологічного моніторингу та екологічної безпеки Національного Парку і заказника «Трипільський район Тернопільщини», Чернівецький національний університет імені Ю.Федюка, 2009р.»</p> </div> </div>	<p>04.00.21 геологія</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>4. ТРИШЧАК Галина Денисівна</p> <p>«Фізико-географічний аналіз і комплексне управління територіальними процесами», Інститут географії НАН України, Київ, 1983р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>5. КУЗЬНИК Леонтій Мусійович</p> <p>«Палеогеографічний реконструктивний аналіз частини Березинського Полісся (на прикладі територій)», Інститут географії НАН України, Київ, 1983р.»</p> </div> </div>	<p>21.06.11 екологічна безпека</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>9. КРАВЧУК Степан Степанович</p> <p>«Екологічна безпека екстенсивних господарств (на прикладі Львівського національного університету імені І.Ф.Шевченка)», ІФНТУНГ, 2009р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>15. ПЕНЧУК Орест Володимирович</p> <p>«Система екологічного моніторингу та управління територіальними процесами», ІФНТУНГ, 2009р.»</p> </div> </div>
<p>11.00.11 - конструктивна географія та регіональне використання природних ресурсів</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>16. ПОБУГУН Олена Володимирівна</p> <p>«Географічний аспект комплексного управління територіальними процесами (на прикладі заказника «Парк національного університету імені І.Ф.Шевченка)», 2009р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>17. ФОМЕНКО Наталія Володимирівна</p> <p>«Система екологічного моніторингу та управління територіальними процесами (на прикладі заказника «Парк національного університету імені І.Ф.Шевченка)», 2009р.»</p> </div> </div>	<p>04.00.17 геологія, мінералогія і розвідка нафти та газу, металургія</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>6. ШУРМАК Ірина Тимофіївна</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Інститут географії НАН України, Київ, 1987р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>7. СТЕЛМАХ Орест Романович</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Інститут географії НАН України, Київ, 1987р.»</p> </div> </div>	<p>21.06.01 екологічна безпека</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>8. КАРПЕНКО Олексій Миколайович</p> <p>«Прогнозування територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Інститут географії НАН України, Київ, 1987р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>18. СКРИПНИК Василь Степанович</p> <p>«Система екологічного моніторингу та управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Інститут географії НАН України, Київ, 2009р.»</p> </div> </div>
<p>11.00.11 - конструктивна географія та регіональне використання природних ресурсів</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>19. ПРИХОДЬКО Микола Миколайович</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Львівський національний університет імені І.Ф.Шевченка, 2009р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>21. ВІТКО Людмила Ярославівна</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Львівський національний університет імені І.Ф.Шевченка, 2009р.»</p> </div> </div>	<p>04.00.21 геологія</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>23. ЛАВРУК Тетяна Миколайівна</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Інститут географії НАНУ, Київ, 2011р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>10. НЕМЦУК Степан Миколайович</p> <p>«Аналіз територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», Львівський національний університет імені І.Ф.Шевченка, 2009р.»</p> </div> </div>	<p>21.06.01 екологічна безпека</p> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <p>11. КОРОБІНІКОВА Ярослава Степанівна</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», ІФНТУНГ, 2009р.»</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>20. ЗОРІН Денис Олександрович</p> <p>«Оцінювання територіальних процесів та комплексне управління територіальними процесами (на прикладі територій)», ІФНТУНГ, 2009р.»</p> </div> </div>

РОДИННІ ДЖЕРЕЛА

А почалось його життя о 3 годині ранку 17 (записали 23) листопада 1935 р. Народився Олег Максимович у мальовничому селі Воловиця на березі р. Десни. Дитинство і шкільні роки Олега пройшли у с. Ядутах Борзнянського району Чернігівської області.

Ще змалечку Олега приваблювала Гордонова гора – невисокий (усього 8 м) піщаний горб – дюна на березі р. Трубин – староріччя Десни, мабуть тому, що ця гора мала якусь таємничу космічну силу, що манила Олега до далеких мандрів.

Тісний зв'язок маленького Олега з дідусем, Петром Григоровичем Малим, який одного разу, після закінчення 4 класу, посадив онука біля жолоба і сказав: «Ти вже добре вмієш рахувати. Сідай і рахуй тюки, щоб не вкрали сіна» та дідусем Максимом Корнійовичем Адаменком, котрий читав маленькому стародавні книжки на біблійні теми і розповідав «страшні» історії – визначив майбутній шлях ще юного дослідника та науковця.

Батьки Олега – Максим Максимович (1912-2000) та Олександра Петрівна (1912-1997), які були вчителями та мали високий авторитет серед односільчан заклали майбутньому екологу любов до природи та читання книжок.

ТІЛЬКИ ГЕОЛОГІЯ!

Коли у Олега прокинулась думка про геологію? Це було у 6 класі, коли він з хлопцями пішли перший раз подивитись на поїзд, за 7 км від Ядут на станцію Бондарівка. Там Олег вперше побачив не тільки поїзд, а й камінці між шпалами залізниці. Це була щєбінка мабуть з граніту і у Олега з'явилась перша колекція гірських порід!

Захотілось стати геологом, а цьому посприяла також книжка академіка Олександра Євгеновича Ферсмана «Занимательная минералогия».

У 60-ті роки ХХ ст. геологи відкрили під Ядутами, на глибинах 2-3 км, нафтове родовище. Не виключено, що ця підземна структура своїми флюїдами теж вплинула на вибір Олегом професії геолога. Уже у 7 класі Олег збирався поступати до Київського геологорозвідувального технікуму, але його відговорили розумні люди, порадивши закінчити середню школу і поступати до Києва в університет ім. Т. Шевченка, де на юриста вчився його двоюрідний брат Ігор, син Івана Малого.

Почалась підготовка до вищої школи. Олег «загорівся» геологією і ні про що інше і думати не хотів. Батьки були проти: «Будеш усе життя лазити по горах, без квартири, без сім'ї» і т.д. Інші друзі по школі збирались на «нормальні» спеціальності: у медичний, залізничний, педагогічний, військове училище. Коли Олег був у 10 класі, його запросили до райкому комсомолу у Борзну, де два полковники у «льотній» формі агітували поступати до Московського авіаційного інституту ім. М.Є. Жуковського. «Будеш літати на сучасних лайнерах на 10 км у висоту, а згодом... може ще вище» – уговорювали вони Олега – круглого відмінника і активіста школи. Але він не піддався агітації, бо ніколи не мріяв ні про військову кар'єру, а це в ті роки було дуже престижно.

ALMA MATER

Перебираючи виші, де вчилися на геологів, Олег зупинився на Ленінградському гірничому інституті, бо це була головна «кузня» гірничих інженерів, в тому числі і геологів. Мрія здійснилась і у серпні 1952 р. він уже стояв на березі Неви, а над ним височіла колонада Гірничого інституту, заснованого ще у 1773 р.

Швидко пройшли п'ять років навчання. За цей період Олег побував на практиках і в експедиціях у Хібінах, на Уралі, в Криму, Казахстані і Тянь-Шані. На відміну від нинішніх студентів-геологів, які «варяться» тільки в Карпатах по 2-3 тижні практики, тодішні студенти вчилися геологічній зйомці 8 тижнів у Кримських горах після 2 курсу, а після 3 і 4 курсів їхали на виробничі практики «якомога далі»: в Узбекистан і Киргизію, в Якутію, Верхоянські хребти, в Забайкалля і на Сахалін. Вони не тільки вчилися, а й працювали на робочих місцях у геологічних експедиціях по 3-5 місяців, заробляючи хороші гроші. Іноді повертались до інституту не 1 вересня, а у жовтні-листопаді, а потім «доганяли» своє навчання і декани не дуже їх сварили.

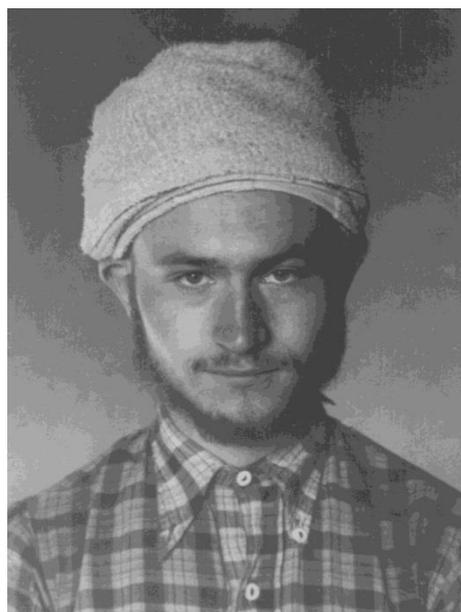
ПОЧАТОК ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СИБІРУ

Розподіл на роботу після закінчення був 100 відсотковий. Олега залишали у Всесоюзному геологічному інституті, де він працював на півставки старшого колектора (це не ті колектори, що зараз віднімають у людей матеріальні цінності за борги, це колектори, що колекціонують гірські породи і мінерали, тобто техніки-геологи), але залишатись в Ленінграді без квартири було мало

перспективно. Олег подався у м. Сталінськ (нині Новокузнецьк Кемеровської області). Там, у с. Слань, де потрібні були старші колектори у Гірський Алтай на 92 рублі 50 коп. на місяць – «не густо». Але 3 роки потрібно було «відпрацювати» – ця вимога держави строго виконувалась.

**На Березівському золоторудному родовищі, Урал
(3 липня 1955 р.)**

**На виробничій практиці у
Центральному Казахстані О. М.
(13 серпня 1955 р.)**

На службі в армії. Карелія (16 червня 1956 р.)

**В день захисту диплому з Артуром
Кагармановим (12 червня 1957 р.)**

На вершині Башелакського хребта у Гірському Алтаї (18 вересня 1958 р.)

ЕТАПИ НАУКОВОЇ ТВОРЧОСТІ

Для його наукової творчості характерна зміна векторів пріоритетних досліджень, згідно з вимогами і запитамі народного господарства в той чи інший період розвитку суспільства. Так, в Гірничому інституті він готувався до мінералого-петрографічного втілення своїх знань, тому що в цьому ВНЗ саме цей напрямок був найсильніший на геологорозвідувальну факультеті (професори Д. П. Григор'єв, С. П. Соловйов, В. А. Заварицький, М. П. Татаринів, І. Г. Магак'ян та ін).

Але, коли Олег Максимович побачив, що в Усть-Канській партії (1957-1959 рр.) цей напрямок добре забезпечений, а в геоморфологічній і четвертинній геології мало хто щось розуміє, то він дістав конспект лекцій професорів М. М. Тетяєва зі структурної геоморфології і В. М. Сакса з четвертинної геології і став розвивати саме цей напрямок. Тому через два роки, коли експедиція «спустилась» з Гірського Алтаю на Західно-Сибірську рівнину, і потрібні були фахівці з цих напрямків, у керівництва не було іншого вибору на начальника Бійської партії (1960-1962рр.), крім Олега Максимовича. За два-три роки він став «основним знатоком» в галузі антропогену, геоморфології і неотектоніки.

Велике значення мав і той факт, що начальник експедиції М. О. Мечнер всіляко сприяв його науковому росту у названих галузях. Так, коли у 1960 р. Олег Максимович отримав запрошення на II-у Всесоюзну конференцію з вивчення четвертинного періоду, а вона проходила на теплоході, що рухався по р. Обі від Новосибірська до гирла Іртиша, а потім по ньому до Тобольська і повертався у Новосибірськ, то начальник експедиції відпустив Олега Максимовича на 24 дні у самий «розгар» польового сезону.

На теплоході він кілька разів виступав з доповідями. Активно дискутував і познайомився з багатьма корифеями четвертинної геології і геоморфології. А там були В. І. Громов, К. В. Нікіфорова, Е. О. Вангенгейм, С. А. Архипов, Ю. П. Селіверстов, М. П. Гричук, В. М. Шовкопляс і багато-багато інших. Вони «прийняли» Олега Максимовича у свій дослідницький кіш. І він отримав багато колег на всю наступну наукову діяльність.

За роки геологічних зйомок і пошуків корисних копалин на Усть-Канському, Бійському і Рубцовському аркушах (а кожний аркуш – це квадрат у 5000 км² майже не вивченої території) та їх захисту на науково-редакційних радах Олег Максимович став авторитетом у названих галузях. З 1961 р. він почав друкуватись у різних журналах та матеріалах конференцій.

Певним результатом керівництва геологічними партіями стало призначення Олега Максимовича у 1965 р. старшим, а у 1967 р. головним геологом Західносибірської експедиції. А це – 40 геологорозвідувальних партій, які вели дослідження на території Алтайського краю і Кемеровської області. Геологи склали не тільки карти, а й вели пошуки мінерально-сировинних ресурсів.

Особисто Олег Максимович відкрив Бистрянське родовище залізних руд (джеспілітів типу Кривого Рогу), Калінінське родовище поліметалів (міді, свинцю, цинку, золота і срібла), підземних прісних вод у засушливих і засолених степах Кулунди на півдні Західносибірської рівнини.

На цьому етапі Олег Максимович зацікавився археологією, після того як його дружина – Рима Серафимівна (вона займалась радіометрією з метою пошуків уранових родовищ) разом з техніком-геологом Геною Казаковим знайшли на урвищі р. Апей біля м. Рубцовська розмитий річкою скіфський курган, а в ньому – повний скелет «цариці» з золотою діадемою, мідними браслетами, різною керамікою тощо. Усі ці артефакти сфотографували, описали і Олег Максимович відвіз їх у археологічний музей Новосибірського академістечка. Там відбулося його чергова зустріч зі світовим генієм археології академіком Олексієм Павловичем Окладніковим. Співробітництво і дружба з ним, а потім і з іншими археологами з того часу – було одне з наукових хобі Олега Максимовича.

У 1967 р. Олег Максимович захистив кандидатську дисертацію у Новосибірському університеті на тему «Основні закономірності геологічного розвитку Кулундинської западини» і отримав від трьох академіків – відомих геологів О. Л. Яншина, В. С. Соболева і А. А. Трофімука рекомендації якнайшвидше захищати докторську. Тому, коли у 1968 р. член-кореспондент АН СРСР М. О. Флоренсов запропонував Олегу Максимовичу перейти на роботу в Інститут земної кори Сибірського відділення АН СРСР (м. Іркутськ), він довго не вагався. Сім'я його всіляко підтримувала, хоча квартиру обіцяли через кілька місяців у будинку, який ще будувався. В Іркутську (1968-1974 рр.) розпочався наступний етап – палеогеографічний наукових інтересів Олега Максимовича.

Необхідно було оперативно завершити написання чергового тому «Плоскогір'я та низовини Східного Сибіру» 15 томної серії «Історія розвитку рельєфу Сибіру та Далекого Сходу», що виконувалась під керівництвом академіка Олександра Леонідовича Яншина. Безпосереднім шефом Олега Максимовича був член-кореспондент АН СРСР Микола Олександрович Флоренсов. Він ввів його в курс справи: том «Плоскогір'я та низовини Східного Сибіру» виконували геоморфологи МГУ ім. М. В. Ломоносова, але заплутались у складному переплетенні геологічних, вулканічних, льодовикових та інших чинників формування рельєфу цієї велетенської території – від Єнісею до Лени і Верхоянських хребтів і від Льодовитого океану до Саян і Байкалу.

Щоб не втрачати рештки польового сезону 1968 р. (а Олег Максимович прибув на роботу в Лабораторію неотектоніки і геоморфології Інституту земної кори Сибірського відділення АН СРСР у серпні), керівник роботи, завідувач лабораторії М. О. Флоренсов дозволив йому для «ознайомлення з рельєфом» їздити, плавати і літати усіма видами транспорту, а для бухгалтерії зберігати квитки, відмічаючи посвідчення про відрядження у всіх можливих пунктах маршруту. Скільки тисяч кілометрів «намотав» Олег Максимович з а серпень-жовтень (поки не лягли сніги) важко підрахувати. Це були польоти з Іркутська на Таймир і дельту Лени, вздовж усіх трьох Тунгусок (з посадкою у Ванаварі, де у 1908 р. вибухнув Тунгуський метеорит) і Ангари, сплав по Єнісею і Лені, безкінечні залізничні маршрути Абакан-Тайшет, Іркутськ-Красноярськ, Норільськ-Ігарка, Іркутськ-Улан-Уде і т. д. Автобусні маршрути були менш ефективними, тому що доріг в Сибіру мало. А ночувати приходилось не в готелях, а на лавах залізничних та автобусних вокзалів, і як свято – у наметах колег геологів і геоморфологів.

Велику роль зіграли поїздки на міжнародні конференції та симпозиуми. Але найбільший вплив на Олега Максимовича дали зустрічі і праця під керівництвом академіка О. Л. Яншина. Він збирав авторів і виконавців (а їх було 120) згаданої 15- томної серії 2 рази на рік у Новосибірському Академістечку і кожний звітував за свої розділи. У гарячих дискусіях і взаємодопомозі народжувалась ця монументальна 15-томна палеогеографічна праця, яка у 1978 р. була удостоєна Державної премії СРСР в галузі науки і техніки. Серед 12 лауреатів був і Олега Максимовича. Зіграло роль не тільки те, що він був відповідальним виконавцем 4-х томів, а й те, що О. Л. Яншин призначив його одним з заступників головного редактора.

Після переїзду до Івано-Франківська розпочався новий (1974-1984 рр.) етап наукових інтересів Олега Максимовича, якій пов'язаний з геотектонікою Карпатського регіону та пошуками родовищ нафти і газу. Це була напружена робота з аналізом геотектоніки передгірських (передових і крайових) прогинів, де народжувались поклади нафти і газу.

**Олег Максимович Адаменко
Лауреат Державної премії СРСР
у галузі науки – 1978 рік**

Нові колеги Олега Максимовича по кафедрі геології та розвідки родовищ нафти і газу, яку він очолював з 1978 по 1984 рр., а це Г. О. Падва, Л. С. Мончак, В. П. Василечко, О. Є. Лозинський, Ю. З. Крупський, М. І. Атаманюк, Б. Й. Маєвський, а також фахівці з сусідніх кафедр В. М. Клярівський, Н. Х. Білоус, О. В. Максимов, Л. В. Башкіров, Г. П. Волобуєва, О. М. Снарський та ін., добре сприйняли «сибіряка», він не тільки очолив кафедру, а й став першим проректором на той час Інституту нафти і газу.

Продовжувались також активні дослідження з неотектоніки і геоморфології Карпат, Закарпаття і Передкарпаття. Результатом стала Стратиграфічна схема антропогену цього регіону, яка була затверджена Українською регіональною міжвідомчою стратиграфічною комісією і стала основою для картування четвертинних відкладів, а також під його керівництвом були захищені кандидатські дисертації аспірантами Г. Д. Гродецькою (антропоген Закарпаття) та О. Р. Стельмахом (четвертинні відклади та палеогеографія Прикарпаття).

**Перший проректор ІФІНГ проф. О. М. Адаменко на зустрічі колективу
з академіком А. О. Трофімуком (18 березня 1983 р.)**

Продовжувались археологічні дослідження разом з М. П. Клапчуком (стоянка Межигірці у Галицькому районі), що повернувся із заслання з Караганди і який знав Олега Максимовича ще по Алтаю, Л. Г. Мацкевим (с. Незвисько на Дністрі та с. Кам'яниця на Закарпатті), В. М. Гладинім і Л. Г. Кулаковською (с. Королеве в долині Тиси). Останній об'єкт Олег Максимович вивчав разом з цими археологами 15 років. Це – найдавніша стоянка на території колишнього СРСР, яка свідчить, що Закарпаття почало заселятись нашими предками з Європи ще 850 тис.-1 млн років тому.

Ще один важливий об'єкт попав у поле зору Олега Максимовича у 1977 р. – с. Старуня, де після землетрусу 1977 р. з'явився єдиний у Карпатському регіоні грязьовий вулкан. Його відкрили і кілька років вивчали професора В. М. Кляровський і Н. Х. Білоус.

Крім вулкану на Старуні у 1907 і 1929 рр. знайдені забальзамовані в озокеритах (древніх нафтових озерах) повністю збереженні тіла волохатих носорогів, мамонта та інших тварин плейстоцену (42-24 тис. р.), що зберігаються в музеях Кракова та Львова.

У 1982 р. восьмирічна проректорська служба порядком набридла Олегу Максимовичу і він пішов до Івано-Франківського обкому Компартії України (бо у ті часи такі питання вирішувались вищим партійним керівництвом) проситись відпустити його з цієї високої посади. «Чому?» – запитав його секретар обкому. «Бо хочу займатися наукою» – відповів він. «Яка наука? Ви ж уже захистили і кандидатську і докторську! – сказав партійний бос, – що ще треба?». Як бачите, керівництво тоді вважало, що після захисту докторської науки більше не повинно бути.

Але Олег Максимович «вирвався» зі своєї посади і пройшов за конкурсом завідувачем лабораторії палеогеографії і природних ландшафтів Інституту геофізики і геології АН Молдавської РСР. З серпня 1984 і по вересень 1988 рр. він займався виключно палеогеографічними проблемами антропогену (а Молдавія була «раєм» для геологів-четвертинників та палеогеографів через багатство розрізів з різноманітною фауною – через це він і подався в межиріччя Дністра і Прута). Пізніше Олег Максимович та 10 співробітників створеної ним завдяки президенту АН МРСР О. О. Жученку лабораторії перейшли у Відділ географії, який пізніше набув статусу Інституту. Олегу Максимовичу доручили керувати республіканською темою з прогнозу змін природного середовища під антропогенним впливом. Так почалися у 1984 р. його екологічні дослідження, що стали головними у його науковій творчості.

Олег Максимович керував республіканською Програмою охорони навколишнього середовища на період 1985-1990 рр., яка була затверджена Верховною Радою Молдавської РСР. Одночасно він очолював також республіканську програму «Меліорація», якою керував разом з міністром сільського господарства, майбутнім першим президентом незалежної Республіки Молдови Снегуром. Разом з Олегом Максимовичем працювали відомі палеогеографи і геоморфологи А. Л. Чепалига, А. Т. Леваднюк, А. М. Капчеля, А. В. Друмя, А. В. Гольберт, Т. С. Константинова, В. М. Нягу, О. І. Іванова, С. І. Медяник, М. Ф. Мирлян, В. П. Букатчук, А. І. Покатилов та багато інших. Продовжувались також археологічні дослідження Олега Максимовича на стоянках Бричани, Косоуци, Погребя та ін. Колегами були молдавські дослідники М. А. Кетрару та І. А. Борзіяк. Головним досягненням Олега Максимовича в цій галузі було відкриття нижнього палеоліту біля м. Дубоссари (стоянка Большой фонтан та ін.).

На розрізі Пакш (на правому березі р. Дунай) в Угорщині з директором інституту географії Мартоном Печі та професором А. В. Гольбертом (15 вересня 1987 р.)

У 1986 р. Олег Максимович організував і провів чергову Всесоюзну конференцію з вивчення четвертинного періоду, на яку зібрав численних своїх колег із Європейської частини СРСР, Сибіру, усіх союзних республік. Було видано 3 томи доповідей і путівник екскурсій по головних розрізах антропогену – важливих палеогеографічних пам'ятниках усіх епох зледеніння та міжльодовикових часів півдня СРСР. Як потім виявилось, це була передостання Всесоюзна конференція з антропогену.

У кінці 80-х років почались революційні рухи у колишніх радянських республіках, тому Олег Максимович вважав за необхідне повернутись у рідну Україну. Це був найголовніший етап його творчої діяльності, етап початку, становлення і широкого розвитку природоохоронних досліджень та підготовки інженерних кадрів, кандидатів та докторів наук в екологічній галузі.

Олег Максимович продовжував польові експедиційні дослідження у Карпатах, на Поділлі і Поліссі, Причорномор'ї і в Криму, в долинах рік Тиси, Прута і Дністра, а також у Румунії, Польщі, Угорщині, Словаччині, Чехії, Сербії, Хорватії, Словенії, Боснії і Герцеговині та Німеччині.

Олег Максимович створив і очолював наукову школу – «Рациональне використання і захист природи». Наукові напрями школи – це оцінка сучасної екологічної ситуації територій, комп'ютерні ГІС екологічного моніторингу та природно-техногенної безпеки, палеоекологія георхеологічних пам'яток палеоліту, екологічна геологія, екологічна геоморфологія, наукове обґрунтування виділення нових природоохоронних територій.

Основні розробки Наукової школи представлені на виставці-презентації у фойє корпусу № 5 ІФНТУНГ.

Зі студентами на заняттях тектонічного гуртка (7 люте 1981 р.)

Зустріч з Президентом України Леонідом Кучмою у геологічному музеї ІФНТУНГ (15 травня 1995 р.)

Між владою і наукою (зліва направо: міський голова Зіновій Шкутяк, голова ОДА Михайло Вишиванок, ректор Є. І. Крижанівський, директор інституту екобезпеки О. М. Адаменко (25 червня 2000 р.)

Ф. В. Козак і М. Котарба вітають з 70-річним ювілеєм (23 листопада 2005 р.)

ФУНДАМЕНТАЛЬНА НАУКА

1. Розроблені теоретичні основи Екологічної геології – монографія (1995) і підручник (1998), Екологічної геофізики – підручник (2000), Екологічної геоморфології – монографія (2000), Конструктивної екології – монографії (2008 і 2014), Медичної геології - монографія в 2 х томах (2010), Екологічної георхеології - цикл публікацій (1989 -2005), Екологічної дендрохронології - брошура (2014) – отримані нові знання з розвитку природи від екологізації класичних наук.

2. Обґрунтований новий науковий напрямок в галузі природничих наук – Землеологія (2009) як основа еколого-ресурсної безпеки Землі та її майбутнього.

3. Виявлена нова закономірність – синусоїдальна циклічність планетарних кліматичних змін від Галактичного року до сучасних циклів прояву катастрофічних паводків та інших екстремальних явищ внаслідок глобального потепління (2013).

4. Створені комп'ютеризовані ГІС, ДЗЗ, ІТ системи екологічного аудиту, моніторингу довкілля та екологічної (природно-техногенної) безпеки.

ПРИКЛАДНА НАУКА ТА ПРАКТИЧНЕ ВИКОРИСТАННЯ РОЗРОБОК

5. Створення Карпатського інженерно-екологічного центру (1989) → Інституту екологічного моніторингу (1992) → Інституту екологічної безпеки і природних ресурсів (1995) та на їх основі кафедри екології ІФНТУНГ (1993) → інженерно-екологічний факультет (1995) → інженерно-екологічний інститут (2013).

6. Виконано геоекоекологічне районування та розроблена типологічна класифікація геоекоекологічних структур та КСЕБ – комп'ютеризованих систем екологічної безпеки для екологічного моніторингу, аудиту та менеджменту територій Європейського Союзу, Карпатського Єврорегіону, України, її регіонів, областей, районів та об'єднаних територіальних громад, міст, населених пунктів, промислових підприємств, 91 родовища нафти і газу та площ можливого видобутку сланцевого газу з програмними продуктами Eсophone, Eсostat, Interconcsafetylife, Safetygeosystem.

7. Організовано Дністровський протипаводковий полігон з автоматизованою інформаційно-вимірною протипаводковою системою; побудовані карти екологічного ризику затоплення територій; розроблено рекомендації територіальним громадам про захист від катастрофічних паводків.

8. Запропонований проект створення Старунського геодинамічного полігону та міжнародного еколого-туристичного центру «Парк Льодовикового періоду».

КСЕБ є новою ІТ/ДЗЗ/ГІС інформаційною технологією (НОУ-ХАУ) екологічного моніторингу і екологічної безпеки Європи, держави, регіону, галузі, області, району, міста, промислового підприємства, яка включена до книги «Україна – погляд в ХХІ століття» як один з пріоритетних наукових проектів України, що рекомендується Європейському банку реконструкцій і розвитку (ЄБРР) для інвестування. Досить тісне міжнародне співробітництво вчених наукової школи Олега Максимовича підтримується з Університетом Норд (Румунія), Агентством охорони середовища США, Інститутом розвитку навколишнього середовища Центральної та Східної Європи (Австрія, Угорщина), Університетом Філіпса (Німеччина), Географічними інститутами Чеської, Угорської і Польської Академії наук та ін. Олег Максимович приймав участь у 14 міжнародних проектів.

Олег Максимович був членом 6-ти редколегій науково-технічних фахових видань, був головою та членом спеціалізованих вчених рад з захисту докторських та кандидатських дисертацій ІФНТУНГ, Львівського національного університету ім. І Франка та Інституту географії НАНУ.

Олег Максимович був організатором 8 міжнародних конференцій. Отримав кілька грантів: грант ЮНЕСКО «Екологічна модель Дністра», грант Світового банку (Вашингтон) «Діагноз міста», грант Європейського Союзу ТАСІС «Вдосконалення транскордонної системи збереження природи Верховини».

Під науковим керівництвом Олега Максимовича захищено 7 докторських та 18 кандидатських дисертацій, опубліковано 15 підручників українською мовою з грифом Міносвіти і науки України, видано 30 наукових монографій. Всього опубліковано понад 700 наукових праць, в тому числі за кордоном, в 10 країнах світу – США, Німеччині, Польщі, Китаї, Кореї тощо.

Олег Максимович успішно співпрацював з Івано-Франківською обласною та міською адміністраціями: брав участь у розробці Державної цільової протипаводкової програми захисту басейнів Дністра, Прута і Серета, яка затверджена Кабінетом Міністрів України у грудні 2008 р.,

обласних програм Державної системи екологічного моніторингу Івано-Франківської області, розвитку туризму до 2015р. та виготовлені Екологічного паспорта м. Івано-Франківська.

Маріямпільська екологічна експедиція на Дністровському протипаводковому полігоні, 2009 р.

У 2012 р. Олег Максимович разом з професором О. М. Мандриком обґрунтували та створили за сприяння ректора ІФНТУНГ Є. І. Крижанівського Дністровський науково-навчально-виробничий інженерно-екологічний протипаводковий полігон з центром у с. Маріямпіль Галицького району, який успішно діє, розробляючи науково-картографічне забезпечення протипаводкових заходів. На полігоні проходять навчальні та виробничу переддипломну практики студенти – майбутні бакалаври та магістри.

Студенти понад усе!!!

У 2010 р. Олег Максимович організував видання фахового журналу «Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування».

Цікавим був програмний виступ Олег Максимович при врученні йому відзнаки про присвоєння звання Заслуженого діяча науки і техніки України 21 вересня 2015 р. у актовому залі ІФНТУНГ в присутності 700 студентів, викладачів, керівників області та нафтогазової галузі:

«Мене спонукали до цього виступу дві події: перше – 21 серпня 2015 р. Указом Президента України мені присвоєно почесне звання Заслуженого діяча науки і техніки України – це оцінка наукової праці, і друге – 17 (23) листопада 2015 р. мені виповнюється 80 років – пора звітуватись за життя. Я не буду говорити про 57 монографій і підручників, що вийшли з-під мого пера, не буду гордитись 7 докторами і 18 кандидатами наук, яких виростив – усе це показано на виставці-презентації розробок моєї наукової школи «Раціональне використання та захист природи», 90 стендів якої експонується у фойє 5 корпусу нашого університету».

Ось таким був великий вчений минулої епохи: цілеспрямованим, непохитним у свої віруваннях, безкорисливим. Він працював на благо науки та країни, виховав безліч послідовників та заклав любов до науки в їх серцях. Він точно знав, що екологія – це вміння жити у своєму домі. Вона має глибокі витoki. Іще в Біблії сказано: «А Землю погубят деяння твої, человек!» (Ісайя, 46:46).

*З повагою та вічною пам'яттю
до нашого Вчителя,*

Редколегія журналу